

LÉTMINIMUM 2016-BAN MAGYARORSZÁGON

2017. május 15.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**
Büro Budapest

A Központi Statisztikai Hivatal 1991 óta évente közölte a számított létminimum értéket. 2015-ben a KSH bejelentette, hogy szakmai okok miatt nem folytatja a létminimum-számítás közlését. Annak érdekében, hogy ez az értékes szakmai munka ne szakadjon meg, és legyen továbbra is egy olyan mérőszám, amely megmutatja, hogy milyen a társadalmi fejlődés dinamikája, ezt követően a Policy Agenda folytatta a kutatási programot. A projekt támogatója a Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség.

A létminimum számítás elkészítésekor a KSH által alkalmazott módszertan teljes körű átvételére törekedtünk. A részletes módszertani leírás megtekinthető a Policy Agenda honlapján.

A 2016-ra számított létminimum összege azt mutatja, hogy mekkora jövedelem szükséges egy háztartásnak ahhoz, hogy biztosíthassa tagjai számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény - a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan megfelelőnek minősülő - szükségletek kielégítését. Az általunk is kimutatott létminimum tehát nem szegénységi küszöb, hanem olyan jövedelem, amely az alapvető szükségleteken túli igények kielégítését is lehetővé teszi.

A létminimum-számítás mintegy 25 éves hazai gyakorlata egy sajátos normatív számítás alkalmazásán alapul, amely az élelmiszer-fogyasztás értékének meghatározására épül. Ez pedig az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) élelmiszer-normatívája alapján összeállított élelmiszerkosár, amely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett

figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

A létminimumértékek meghatározása

A létminimumérték kiszámítását - ahogy azt a Központi Statisztikai Hivatalban is végezték - az élelmiszer-fogyasztás normatív értékéből kiindulva, az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások fogyasztási adatainak felhasználásával végeztük el. Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékének számításakor azokat az élelmiszer-mennyiségeket vettük figyelembe, melyeket az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet dolgozott ki. Ezeket az élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza a létminimum-számítás élelmiszerkosára, mintegy 100 konkrét termékre részletezve. A teljes élelmiszer-fogyasztói kosár helyett a reprezentatív élelmiszerkosár alkalmazásának gyakorlatát a tapasztalatok is megerősítették. A szükségletek széles körű kiterjedtsége miatt a teljes kosár konszenzuson alapuló meghatározása gyakorlatilag megoldhatatlan, míg az élettanilag szükséges mértékig mással nem helyettesíthető élelmiszer-fogyasztás a táplálkozás-élettani ismeretek alapján elfogadható pontossággal normázható. A létminimum élelmiszerkosarának tartalma közepes fizikai igénybevétel esetén fedezi a

vonatkozó egészségügyi és táplálkozástudományi követelményeknek megfelelő teljes tápanyag-, vitamin- és ásványianyag-szükségletet. Aktív korú személynél a normatív élelmiszer-mennyiség többek között napi 81 g fehérjét (ezen belül 32 g állati fehérjét), 83 g zsírt, 356 g szénhidrátot, 800 mg kalciumot, 3500 mg káliumot, 13 mg vasat, 60 mg C-vitamint tartalmaz.

Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékét az élelmiszerkosárban foglalt mennyiségeknek a konkrét időszakra jellemző áron összegzett értéke adja. A kosár mennyiségeit a 2016. év átlagáráival szorozva, az élelmiszer-kosár pénzben kifejezett, egy aktív korú felnőtt élelmiszer-normatívájaként általunk számított értéke havi 24 584Ft.

1. tábla
A létminimum-számítás aktív korú felnőttre vonatkozó normatív élelmiszerkosára, 2016

Az élelmiszerek főbb csoportjai	Mennyiség/hó, kg	Érték, forint/hó
Hús, hal és készítményeik	3,4	4 412
Tojás (161 darab/év)	0,5	496
Tej (2,8 és 1,5%-os), liter	7,9	1 706
Sajt, és egyéb tejtermékek	2,4	2 050
Zsiradékok	1,4	1 104
Cereáliák	9	3 433
Cukor, kakaó, méz	1,2	541
Burgonya	4	794
Friss és tartósított zöldség	11,6	5 340
Friss és tartósított gyümölcs	6,5	2 565
Szárazhüvelyes	0,4	244
Fűszerek stb.	-	1 123
Kávé, tea, üdítők	-	776
Mindösszesen	-	24 584

A háztartások különböző korú tagjainak tápanyagszükséglete természetesen nem azonos. A felnőttekéhez képest - az OÉTI számításai szerint - a 14 éven aluliak

élelmiszer-normatívája 77,8%, a 60 évnél idősebbeké pedig 88,2%. Ily módon az aktív korú felnőttek 2016. évi 24 584 Ft-os havi élelmiszer-normatívája mellett ez az érték 14 éves korig 19 126 Ft, az időskorúaké 21 683 Ft. Ezen értékek alapján határozhatók meg – a háztartásban élő személyek normatíváit összegezve – a különböző létszám- és korösszetételű háztartások élelmiszer-normatívájának értékei. Így pl. a két aktív korú felnőttből és két (0–14 éves) gyermekből álló háztartás élelmiszer-normatívája 87 420 Ft/hó.

A létminimumérték az élelmiszer-normatíván túl tartalmazza az élelmiszereken kívüli szükségletekre fordítandó forintösszegeket is. E kiadások tételes számbavételének konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban – a szükségletek széles köre miatt – gyakorlatilag megoldhatatlan. A valamennyi fogyasztást tartalmazó létminimum értékét számszerűen ezért úgy definiáljuk, hogy az a normatívához hasonló forintértékben élelmiszereket fogyasztó háztartások összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke¹.

A normatívának megfelelő élelmiszer-fogyasztó háztartások azok, amelyek élelmiszer-fogyasztásának globális forintösszege az adott háztartásra jellemző normatíva körüli $\pm 20\%$ -os sávba esik. Feltétel továbbá az is, hogy a háztartás jövedelme ne legyen a létminimum-számítás szempontjából irreálisan nagy vagy kicsi, és ne legyenek beruházási jellegű kiadásai. Ezért figyelmen kívül hagytuk a népesség legalacsonyabb jövedelmű 5%-ának és legmagasabb jövedelmű harmadának háztartásait, továbbá jövedelmüktől függetlenül azokat a háztartásokat, amelyek a felmérés tárgyidőszakában gépkocsit vettek, vagy lakásberuházást végeztek. A kritériumoknak e kizárások után 2016-ban a háztartási költségvetési és életkörülmény felvételben részt vevők közül 1798 háztartás felelt meg. Ezen egységek képezték a létminimum meghatározásának háztartásállományát.

¹Ez a definíció az ún. Engel-törvényre épít, amely szerint az élelmiszer-fogyasztás és az egyéb kiadások között meghatározott összefüggés áll fenn

A 2016. évi számításainknál a létminimumértékek meghatározásához 1798 háztartást tudtunk figyelembe venni, ezek mintegy 701 ezer háztartást, ezekben 1 millió 708 ezer személyt reprezentálnak. Ez havi átlagban 122 milliárd 683 millió Ft fogyasztási kiadást jelent. Az egy hónapra vonatkozó átlagos létminimumérték háztartásonként tehát 175 ezer Ft volt.

A háztartások, amelyek adatai ezeket az átlagos létminimumértékeket adják, a társadalom e szintjén élő háztartásainak összességét képviselik. Közülük 1067 aktív, 674 nyugdíjas és 57 egyéb inaktív háztartás volt. Másképp vizsgálva ez 487 egyszemélyes háztartást, 949 több személyből álló, gyermek nélküli háztartást, 211 egy-, 120 két- és 31 három- vagy annál többgyermekes háztartást is jelent. Közös bennük az, hogy az élelmiszer-fogyasztási kiadásuk a normatíva értékösszegéhez hasonló nagyságú.

A létminimum számításunkba bekerült háztartások személyes kiadásai 31,1%-át költik élelmiszerre. A kiadások 22,7%-át fordítják lakásfenntartásra, amely utóbbinak 68%-át háztartási energia vásárlására (azaz az összes személyes kiadás 15,5%-át). Egyéb fogyasztásukban csaknem 8,7% a közlekedésre fordított összegek. Egészségügyre, testápolásra 5,1%-ot költenek, míg telefonálásra 6,5%-ot. Ruházkodásra 3,2% jut, oktatásra, művelődésre, szabadidő eltöltésére pedig 5,9%.

Az egyes háztartások és tagjaiknak súlyarányai

A különböző nagyságú, típusú háztartásokban természetesen a létminimumértékek különbözőek, differenciáltak.

A háztartásonként átlagosan 175 ezer Ft minimálisan szükséges összeg nem lehet egyaránt érvényes egy kis és egy nagy létszámú háztartásra, de ugyanúgy a fejenkénti 71,8 ezer Ft-os átlagérték sem. A differenciáláshoz a nemzetközi statisztikai gyakorlatot szem előtt tartva fogyasztási egység-kulcsokon (ún. ekvivalencia-skálán) alapuló számítás használható.

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00. Az egy aktív korú személyből és egy gyermekből álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermekből álló négy személyes háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg ($1,00 + 0,65 = 1,65$; illetve $1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90$).

A háztartás első felnőtt személyét egy fogyasztási egységnek tekintjük, míg a háztartás többi személye egynél kisebb egységet képvisel. Ennek magyarázata, hogy a háztartásnak számos olyan kiadása van, ami nem függ a háztartástagok számától, vagy ha van is összefüggés, az nem lineáris. Fogyasztási szükségletének megfelelően az aktív korúnál valamivel kisebb egységet képvisel a gyermek és az idős személy. A létminimum számítás körébe került háztartás nagysága jellemezhető a fogyasztási egységek számával.

2. tábla

A KSH létminimum-számításának fogyasztási egység-kulcsszámai (ekvivalencia skála)

Aktív korúak háztartásai esetében	Nyugdíjas korúak háztartásai esetében
Első felnőtt családtag	Első felnőtt családtag
1,00	0,90
Többi felnőtt családtag	További személyek
0,75	0,65
Első (0-14 éves) gyermek	
0,65	
Második (0-14 éves) gyermek	
0,50	
Harmadik és minden további (0-14 éves) gyermek	
0,40	

A létminimum értéke

A 2016. évre elvégzett létminimum-számításunk 1798 háztartásállománya tehát – 1 millió 384 ezer fogyasztási egységet képviselt. Ennek az adatnak és e háztartások előbb idézett havi 122,6 milliárd Ft-os kiadási összegének egybevetéséből következően hányadosként adódott az átlagos érték. **2016-ban a létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke havonta 88 619 Ft volt.**

A háztartástípusonkénti létminimum-értékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja. A tipikus, azaz **két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke 256 995 Ft-nak felelt meg. E háztartásban az egy főre jutó átlagos létminimumérték 64 249 Ft volt.** A különböző háztartástípusokra érvényes egy főre számított értékek 2016-ban a 71,8 ezer Ft-os átlag körül, az 55 ezer és 88,6 ezer Ft közötti sávban szóródtak. *(lásd 3.sz. tábla)*

Az 1–2 személyes háztartások egy főre jutó értékei az átlagosnál nagyobbak, míg a többszemélyesekre kisebb értékek jellemzőek. Ez abból következik, hogy az utóbbiak esetében a rugalmatlan kiadások több személyre oszlanak meg, továbbá, hogy a gyermekek fogyasztása – globális összegét tekintve – a felnőttekénél kisebb. Az egyes háztartásokban a létminimumérték és élelmiszer-normatíva hányados 2,61 - 3,68 között mozog. A legmagasabb értékek az egyszemélyes háztartásokra, a legalacsonyabbak az 5 fő felettiekre jellemzőek.

A számítási módszernek a korábban megfigyelt és az általunk is tapasztalt egyik sajátossága, hogy az eredményekben érezhetően megjelenik az életszínvonal változásának hatása is. Miközben az élelmiszer-normatíva fix, az élelmiszeren kívüli költsékre hatással van az életszínvonal alakulása. Csökkenő életszínvonal mellett a létminimumérték/élelmiszer-normatíva hányados csökken, míg az életszínvonal javulásával pedig növekszik. Azaz a változatlan normatíva szerinti élelmiszer-fogyasztók többet tudnak költeni egyéb szükségleteikre. 2015 és 2016 között valamennyi háztartástípusban csökkent ez az arány.

Becsléseink szerint **2016-ban e számított értékeknél alacsonyabb jövedelemből élt a lakosság 36%-a.** Azon családok harmada között, ahol legalább egy fő dolgozik a nettó bevétel nem éri el a létminimum összegét.

3. tábla

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban, 2016

(forint/hó)

Háztartástípusok	Egy háztartásra		Egy főre		Létminimum/ élelmiszer- arány	Fogyasztási egységek száma
	számított havi érték, forint					
	összesen	ebből: élelmiszer	összesen	ebből: élelmiszer		
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	88 619	24 584	88 619	24 584	3,60	1
1 felnőtt 1 gyermekkel	146 221	43 710	73 111	21 855	3,35	1,65
1 felnőtt 2 gyermekkel	190 531	62 837	63 510	20 946	3,03	2,15
2 felnőtt	155 083	49 168	77 542	24 584	3,15	1,75
2 felnőtt 1 gyermekkel	212 686	68 294	70 895	22 765	3,11	2,4
2 felnőtt 2 gyermekkel	256 995	87 421	64 249	21 855	2,94	2,9
2 felnőtt 3 gyermekkel	292 443	106 547	58 489	21 309	2,74	3,3
2 felnőtt 4 gyermekkel	327 890	125 673	54 648	20 946	2,61	3,7
3 felnőtt	221 548	73 752	73 849	24 584	3,00	2,5
3 felnőtt 1 gyermekkel	279 150	92 878	69 787	23 220	3,01	3,15
3 felnőtt 2 gyermekkel	323 459	112 005	64 692	22 401	2,89	3,65
3 felnőtt 3 gyermekkel	358 907	131 131	59 818	21 855	2,74	4,05
3 felnőtt 4 gyermekkel	394 355	150 257	56 336	21 465	2,62	4,45
Nyugdíjas korúak háztartásai						
1 személy	79 757	21 683	79 757	21 683	3,68	0,9
2 személy	137 359	43 366	68 680	21 683	3,17	1,55
3 személy	194 962	65 049	64 987	21 683	3,00	2,2

4. tábla

A létminimumértékek időszora

(forint/hó)

Háztartástípusok	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Egy háztartásra számítva							
Aktív korúak háztartásai							
1 felnőtt	34 475	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016	88 619
1 felnőtt 1 gyermekkel	56 884	138 503	141 834	144 392	144 129	145 226	146 221
1 felnőtt 2 gyermekkel	74 121	180 473	184 814	188 147	187 805	189 234	190 531
2 aktív korú felnőtt	60 331	146 897	150 430	153 143	152 864	154 028	155 083
2 felnőtt 1 gyermekkel	82 740	201 458	206 304	210 024	209 642	211 238	212 686
2 felnőtt 2 gyermekkel	99 978	243 429	249 284	253 779	253 318	255 246	256 995
2 felnőtt 3 gyermekkel	113 768	277 005	283 668	288 783	288 258	290 453	292 443
2 felnőtt 4 gyermekkel	127 558	310 582	318 052	323 787	323 199	325 659	327 890
3 aktív korú felnőtt	86 188	209 853	214 900	218 775	218 378	220 040	221 548
3 felnőtt 1 gyermekkel	108 834	264 414	270 774	275 657	275 156	277 250	279 150
3 felnőtt 2 gyermekkel	125 624	306 385	313 754	319 412	318 831	321 258	323 459
3 felnőtt 3 gyermekkel	139 624	339 961	348 138	354 416	353 772	356 465	358 907
3 felnőtt 4 gyermekkel	153 414	373 537	382 522	389 420	388 712	391 671	394 355
Nyugdíjas korúak háztartásai							
Egytagú	31 028	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214	79 757
Kéttagú	53 436	130 109	133 238	135 641	135 394	136 425	137 359
Háromtagú	75 845	184 670	189 112	192 522	192 172	193 635	194 962

Háztartástípusok	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Egy főre számítva							
Aktív korúak háztartásai							
1 felnőtt	34 475	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016	88 619
1 felnőtt 1 gyermekkel	28 442	69 251	70 917	72 196	72 065	72 613	73 111
1 felnőtt 2 gyermekkel	24 707	60 158	61 605	62 716	62 602	63 078	63 510
2 aktív korú felnőtt	30 166	73 448	75 215	76 571	76 432	77 014	77 542
2 felnőtt 1 gyermekkel	27 580	67 153	68 768	70 008	69 881	70 413	70 895
2 felnőtt 2 gyermekkel	24 994	60 857	62 321	63 445	63 329	63 812	64 249
2 felnőtt 3 gyermekkel	22 754	55 401	56 734	57 757	57 652	58 091	58 489
2 felnőtt 4 gyermekkel	21 260	51 764	53 009	53 965	53 866	54 277	54 648
3 aktív korú felnőtt	28 729	69 951	71 633	72 925	72 793	73 347	73 849
3 felnőtt 1 gyermekkel	27 149	66 103	67 694	68 914	68 789	69 313	69 787
3 felnőtt 2 gyermekkel	25 167	61 277	62 751	63 882	63 766	64 252	64 692
3 felnőtt 3 gyermekkel	23 271	56 660	58 023	59 069	58 962	59 411	59 818
3 felnőtt 4 gyermekkel	21 916	53 362	54 646	55 631	55 530	55 953	56 336
Nyugdíjas korúak háztartásai							
Egytagú	31 028	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214	78 616
Kéttagú	26 718	65 054	66 619	67 820	67 697	68 212	33 849
Háromtagú	25 282	61 557	63 037	64 174	64 057	64 545	21 352

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:

A létminimum-számítás a Központi Statisztikai Hivatal Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvétel, naplóvezetés 2016. évi anonimizált adatállományának felhasználásával készült. A számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a Policy Agenda, mint szerző szellemi termékei.

További módszertani információk kérhetőek: info@policyagenda.hu.

A kutatás a Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség támogatásával valósult meg.

.....